

Boken om historia 3

Lärraranvisning Textview

Verksnummer: 31453

Lärraranvisningens innehåll

Lärraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den. Nedan kan du läsa vad respektive del i lärraranvisningen handlar om, så att du kan förbereda och planera arbetet med läromedlet på bästa sätt.

- **Generella förändringar av boken**
Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.
- **Sidspecifika förändringar**
Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar som är gjorda i den pedagogiskt anpassade boken. Det kan till exempel vara en övning som omarbetats eller en bild som flyttats.
- **Till läsaren**
I den pedagogiskt anpassade boken återfinns alltid en text som riktar sig till eleven. Samma text hittar du också i lärraranvisningen. Den innehåller information som kan vara bra för läsaren att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Läs denna text tillsammans med eleven!
- **Pedagogiska tips**
I denna del av dokumentet hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Du hittar också exempel på hur skolan bör tänka kring läxor, taktila bilder, provsituationer osv. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.
- **Bildbeskrivningar**
Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

Återkoppling och synpunkter

Dela gärna med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok till anpassningsfunktionen@spsm.se eller ring oss på tel. 010-473 50 00.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Boken om Historia 3

Författare: Andersson

ISBN: 978-91-47-08255-1

Innehåll

Generella förändringar av boken	1
Sidspecifika förändringar.....	2
Till läsaren.....	3
Pedagogiska tips.....	4
Bildbeskrivningar.....	6

Generella förändringar av boken

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Bildtexterna är oftast infogade i bildbeskrivningarna.
- Bildförteckning och Illustrationer utgår.
- Registret på sid 158 är placerat under egen flik.
- Pärnarnas informationstexter är placerade i början av boken.
- Ingen kursivering av längre textavsnitt.
- Tidslinjen på pärmens insida är placerad i början av boken efter Innehållet.

Sidspecifika förändringar

10

Rita blomman linnea på elevens ritmuff. Så att eleven med synnedsättning får en uppfattning om hur blomman ser ut.

88

Spinning Jenny

Rita en förenklad bild på elevens ritmuff.

89

Ångmaskinen

Rita gärna en enkel skiss över hur ångmaskinen fungerar på elevens ritmuff.

99

Visa gärna taktilt hur en gammal filmrulle kunde se ut.

109

Rita en flagga på elevens ritmuffs bild så att eleven får klart för sig hur unionsflaggan såg ut.

110

Rita en enkel skiss som illustrerar hur en sluss fungerar.

145

Rita nazisternas symbol på en ritmuff så att eleven vet hur det ser ut och berätta om hur man känner igen Hitler exv. på hans lilla svarta mustasch.

Till läsaren

Bokens register är placerat under egen flik.

Bildregistret utgår.

De texter som är skrivna på svartskriftsbokens pärmar finns i början av boken.

Bildbeskrivningar finns till de flesta bilder. Det är dock svårt att få med allt som syns på bilden i en bildbeskrivning så ibland kanske du behöver lite extra information från din lärare.

Det är bra att kolla igenom bildbeskrivningarna innan ni börjar läsa ett nytt kapital då är det lättare att hänga med när kompisarna och läraren pratar om texten och bilderna.

De flesta bildtexter har skrivits samman med bildbeskrivningarna.

I boken finns ett återkommande tecknat djur, en lokatt, som har egna kommentarer och upplysningar till texterna.

Du behöver taktila kartor. Du exempelvis använda dina taktila kartor i geografi eller be din lärare om en taktil karta.

Lycka till!

Pedagogiska tips

Bildbeskrivningar finns till de flesta bilder. Bildbeskrivningarna kan dock aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får genom att se på bilderna, samtala därför gärna om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse för bilderna/texterna som de seende eleverna.

Berätta lite mera utförligt om vad som är kännetecknande för olika personer i boken, gamla skrifter eller olika tidsepokers klädmode.

Det finns flera kartor i boken. Utgå från en taktill karta och samtala med eleven om var olika områden är belägna. Det hör till allmänbildningen att veta var olika platser etc. är belägna, tyvärr är denna information inte lika lättillgänglig för en elev med synnedsättning som för de seende eleverna och därför kan det vara bra med en individuell genomgång.

Utgå alltid för elevens befintliga kunskaper. Man kan använda elevens geografikartor. Det som behövs är en världskarta, en europakarta och en Afrikakarta.

Kartor kan beställas från SPSM Läromedels Basbilder som man sedan även kan komplettera med aktuell information. Men gör det då i **god tid** innan ni börjar med aktuellt område.

<https://webbutiken.spsm.se/>

kontakt: order@spsm.se

Europakarta best.nr. 6588

Världskarta best. nr. 6577

Afrikakarta best. nr. 6619

Flaggor:

Frankrike best. nr 60217

Finland best. nr. 60201

EU best. nr. 60216

Förenta Nationerna best. nr. 60218

Med hjälp av häftmassa och vaxsnören kan man tydliggöra bokens information på kartorna och kartorna kan då även återanvändas.

Om man är i tidsnöd och inte har exv. en taktill karta eller flagga så kan man även göra en sådan själv på ritmuffen.

Ritmuffen är ett bra hjälpmedel då det saknas taktila bilder. Rita en **enkel** skiss. Skala bort all onödig information. Man kan även göra det enkelt för sig genom att göra en kopia av den bild man vill rita genom att kopiera den i skolans kopiator. Sedan är det bara att stoppa in den kopierade bilden i ritmuffen. Fyll i de konturer som Du anser behövs för förståelsen och skriv sedan den text som eleven behöver genom att sätta in ritmuffen i elevens Perkinsmaskin. Gör gärna en "Nyckel med förkortningar" så kan man få med lite mera information på ritmuffsbilden. Även bokens tidslinjer kan illustrera på ritmuff.

En elev med synnedsättning behöver få tillgång till de möjligheter som finns tillgängliga för att taktilt befästa och fördjupa sina kunskaper, men även använda andra sinnen som smak, lukt och ljud. Exempelvis kan man känna på olika tyger och broderier, gamla böcker. Återigen så kan en ritmuffsbild vara till hjälp för att visa hur olika saker ser ut, peruker, kungakronorna osv. De seende eleverna får så mycket gratis genom synen som icke seende behöver få tillgång till på annat sätt. En pedagogisk utmaning som också uppskattas mycket av seende elever.

Tänk på att det tar **längre tid** för en elev med synnedsättning att läsa igenom texterna och att läsa igenom bildbeskrivningarna kräver extra tid.

Vid prov har eleven med synnedsättning också rätt att få **mera tid** till sitt förfogande.

Läs "Till läsaren" gemensamt med eleven så att han/hon får information om bokens upplägg och utformning.

Bildbeskrivningar

6/7

Fyra tecknade bilder

- En adelsman som är klädd i en ljusblå dress med guldbroderier. Han har knäbyxor med spetskant. På huvudet har han en hatt med en stor röd plym. Han stöder sig på en käpp.
- En präst som har en lång, svart kappa och en vit prästkrage.
- En borgare klädd i knälånga byxor och knälång grön rock samt en vit skjorta och väst. Kläderna är dock inte lika rikt utsmyckade som adelsmannens kläder.
- En bonde som är klädd i kläder gjorda av grövre material, en midjekort jacka, knälånga byxor och stövlar. Han håller en hatt i ena handen och en högaffel i den andra.

7

En tecknad bild som visar tre personer som säger:

- Vi vill också vara med och bestämma!

Främst på bilden står en kvinna med armarna i sidan. Hon är klädd i en lång kjol, ett vitt förkläde och en överdel med vitkrage och vita ärmkanter. Bakom henne står en dräng med armarna i kors. Han har en vidbrättad hatt över håret som hänger ned över öronen. Han är klädd i en skjorta utan knäppning och halvlånga byxor. Han är barfota.

Ytterligaren en man står bakom kvinnan. Det är en skäggig, kortklippt hantverkare. Han har på sig en stort, brunt förkläde och håller i en slägga.

8

En målning som visar Arvid Horn. Han har gråsprängt, axellångt hår och sitter i en stol. Arvid Horn är klädd i vit skjorta med en vit halsduk som dekorativt flätats som en slips. Han har dessutom en lång röd sammetsliknade rock med pälskanter.

8

En teckning som visar två huvudbonader: en hatt som symboliserar "partiet" hattarna (de ville att Sverige skulle kriga för att bli en stormakt igen) och en toppig grå mössa som representerar "mössorna" (som ville behålla freden).

Hatten säger: Arvid Horn är trött och pratar i nattmössan.

9

En tecknad bild som föreställer Anna Maria Lenngren. Hon har håret upprullat som en krans runt huvudet. På bilden sitter hon vid ett bord och skriver med en fjäderpenna.

10

En bild på Carl von Linné. Under sin resa i Lappland köpte Carl en samisk dräkt som han gärna tog på sig. Han har en baskerliknade mössa på huvudet över sitt kortklippta hår. Linné har en knälång, grå klänningliknade skinndress med ett vävt skärp där han hängt olika sameföremål exempelvis en trumma klädd med skinn och små väskor med broderier. Han håller i ett träföremål utsmyckat med samesymboler. På fötterna har han ett par näbbliknade stövlar i skinn.

11

En tecknad bild som visar Carl von Linné som sitter och ritar av blommorna som växer på marken. Bredvid honom betar hans häst och i bakgrunden ser man höga fjäll.

Carl von Linné var den förste vetenskapsmannen som tog sig runt i Lappland och studerade vad som växte där.

Linnés bok Lappländska resan går fortfarande att låna på bibliotek. Där finns hans anteckningar från resan. Ibland kan vi se att han överdriver. Fjällen är

10 000 meter höga, skriver han. Om det var sant skulle de vara högre än Mount Everest.

12

En tecknad bild som visar Linné på naturvandring.

Folk kom från hela Europa för att lära sig av Linné. Hundratals studenter följde med honom på naturvandringar kring Uppsala. Klockan fem på morgonen samlades de i oömma kläder, med insektshåvar och uppslagsböcker. Linné marscherade längst fram i det långa ledet i takt till valthorn och pukor. Ibland stannade de för att söka växter, insekter och mineral. När någon funnit något intressant berättade Linné om fyndet.

13

När Carl von Linné skulle målas av ville han alltid ha med sin favoritblomma. Det var linnean, som han uppkallat efter sig själv. Idag är linnea Smålands landskapsblomma. Målningen är gjord av Alexander Roslin 1775 och den kan du idag se på Gripsholms slott.

14

En teckning som visar att gårdarna låg tätt tillsammans i byn. Runt byn låg åkrarna, som var uppdelade så att varje bonde hade sina små åkerlappar på olika ställen.

16

En teckning som visar att när byarna delades flyttades gårdarna längre ifrån varandra. Istället för många små åkerlappar fick bonden några få men större åkrar. Kyrkan behöll dock sin plats.

18

En teckning som visar en sängliggande nybliven mamma. En man lämnar över barnet som är inlindat som i ett paket i grönt och rött.

När man kom hem från kyrkan efter dopet, överlämnade en av faddrarna barnet till mamman med orden:

– Se, här får jag glädjen att i Jesu namn lämna dig en kristen istället för en hedning.

19

En tecknad bild som visar några konfirmander som sitter bredvid varandra i en kyrkbänk. Framför dem står en svartklädd präst med en bok i ena handen och pekfinger i luften på den andra handen.

I kyrkan förhörde prästen konfirmanderna på allt de lärt sig om den kristna tron.

20

En tecknad bild som visar hur bruden och brudgummen dansade till tonerna från en fiolspelande man. Brudparet är klädda i landskapsdräkt, men bruden har också en krona på huvudet och en kort slöja.

Det gick ofta vilt till vid bröllopfesterna med mycket mat, öl och brännvin, musik och dans.

21

En tecknad bild som visar hur man tog avsked av den döde familjemedlemmen i hemmet. Den döde ligger vitklädd i en öppen kista med armarna lagda i kors på bröstet. De sörjande står svartklädda bakom kistan.

När någon höll på att dö kallade familjen på prästen som kom och gav nattvarden till den döende. När personen dött hängde man vita lakan för fönstren och tände ett ljus vid dödsbädden. Sedan kom släkten och grannarna för att ta adjö.

22

En tecknad bild som visar Carl Wilhelm Scheele. Han sitter bakom ett bord i apoteket och håller på och blandar ihop olika vätskor.

Scheele gjorde sina experiment på nätterna när apoteket var stängt.

23

En tecknad bild som visar Christopher Polhem. På bilden sitter han vid ett bord. Han håller i ett hänglås och bredvid honom ser man en skiss på ett hänglås. Han säger: Det här låset blir säkert.

24

En tecknad bild på Anders Celsius. På bilden är han klädd i en röd dress med guldfärgade knappar. Han håller fram sin termometer.

Det var svensken Anders Celsius som delade in termometern i en hundra gradig skala.

24

En tecknad vit, cylinderformad kakelugn. Den är vackert dekorerad med olika mönster.

25

En tecknad bild som visar Christina Cajsa Warg i hennes kök. På huvudet har hon en vit hätta som täcker allt hår. Hon håller på och skriver med en fjäderpenna i en bok. Framför henne på bordet ser man en kastrull, en balansvåg och olika sorters vikter. På bänken bredvid har hon skurit olika ingredienser i bitar på en skärbräda. Bakom henne ser man en öppen spis där det står en järngryta över den öppna elden.

Cajsa Warg menade att hushållning var en vetenskap och angav exakta mått i alla recept. Det var något nytt. Tidigare brukade det stå "en nypa salt, en näve gryn" i 1700-talsrecepten.

27

En tecknad bild som visar hur några män bär i land olika saker från en mindre segelbåt exv. en spinnrock. Längre ut ser man en stor segelbåt med tre master. På bilden kollar Ahlströmer en låda med potatis. På kajen står några trätunnor och ett par får springer omkring.

Alströmer tar emot lasten från England. Det är bland annat spinnmaskiner, några engelska får och en låda potatis.

29

En tecknad bild som visar några potatisar, ett krus och ett snapsglas.

Potatis kunde användas för att tillverka brännvin.

30

Två tecknade bilder som visar ett stort tremastat segelfartyg och en mastkorg. Utkiken fanns alltid i mastkorgen. Han ropar: Land i sikte!

31

En tecknad bild som visar en man som styr fartyget med en av de två skeppsrattarna. Färden till Kina startade alltid på vintern för att undvika de värsta monsunvindarna på Kinesiska sjön. Men att segla i Atlanten norr om brittiska öarna när det stormade på vintern var inte heller lätt. Det var den farligaste delen av resan.

32

En tecknad bild på en flygande drake som är gjord som ett målat lite skräckinjagande ansikte med en svans som ser ut som en delad kropp med ett par ben på varje del.

De första flygande drakarna kom till Sverige med Ostindiska kompaniet. De var gjorda av bambu, siden och papper och blev en leksak bland rika människor. På 1800-talet fäste forskarna mätinstrument på drakar. De fick sväva där uppe i det blå och mäta väder och vind.

32

En tecknad bild som visar lastrummet på en av Ostindienfararnas skepp. Man ser stora trälådor och tunnor staplade på varandra. En sjöman kollar så att tunnorna ligger rätt.

I lastrummet hade fartyget lådor med te, kryddor och porslin. Där fanns också tyger och andra varor som man hade köpt av kineserna.

33

Två fotografier

En liten tekanna i vitt med orangea blomrankor och ett stadsvapen. Stadsvapnet pryds av ett lejon.

Tekannen är tillverkad i Kina på 1700-talet. Dekorationen föreställer Göteborgs stadsvapen.

Ett porslinsfat i vitt med blåa dekorationer. En urholkning, formad som en halvmåne, har gjorts längst ned på fatet.

Många adelsfamiljer beställde porslin från Kina. Det blåvita fatet är ett rakfat. Förr var det otänkbart att en förnäm herre rakade sig själv. När betjänten skulle hjälpa till med rakningen behövde han ett rakfat. Den lilla urholkningen längst ner är till för att det skulle gå lättare att skjuta in fatet mot halsen.

34

En tecknad bild som visar en grenklyka i ett träd där vildbin byggt ett bo.

34

En tecknad bild på en bikupa. Man har flätat en korg som man vänt upp och ned och placerat den på en träbricka.

34

En tecknad bild på en man med mustasch klädd i en blå västklänning och vitt förkläde samt en bagarmössa på huvudet. Han håller i ett fat med något som liknar en tårta.

Han säger: Jag är en sockerbagare och gör bakelser i marsipan.

35

En teckning på en kvinna som stå och rör i en kastrull, som står på en spis. Bredvid ser man polkagrisstänger.

Hon säger: Jag kokar polkagrisar och karameller.

35

En tecknad bild som visar två tablettaskar. En grön Läkerol ask och en Pim Pim ask, en blå med segelbåtar på.

38

En landsbygds målning som visar hur en adelsman och en präst står på en stor sten som ligger ovanpå en bonde.

I Frankrike fick borgare och bönder betala all skatt. Konstnären som målat tavlan ville visa hur illa adeln och prästerna behandlade de franska bönderna.

43

En målning som visar när ledarna skrev under självständighetsförklaringen. Ett 50-tal män är samlade i ett fint rum. Några sitter ner, andra står. De har vita peruker och fina kläder. Det ligger massor av dokument på ett bord. Runt bordet och dokumenten står av männen. En av dessa män sitter i en vacker stol.

Under Frihetskriget samlades de amerikanska staternas ledare och skrev en förklaring till varför de krigade mot England. Det var den 4 juli 1776. Det är till minne av det som USA firar sin nationaldag.

44

En tecknad bild som visar ett indianläger, med tält gjorda av buffelskinn. Utanför tälten sitter det indianer som bereder buffelskinn. Bufflarna som prärieindianerna jagade gav dem kött, hudar till kläder och tält och ben att tillverka redskap av.

45

Ett fotografi på indianhövdingen Sitting Bull. I hans svarta hår sitter en svart och vit fjäder. "En kall vind blåste över prärien när den sista buffeln föll, en dödsvind för mitt folk" sa Sitting Bull, hövding för siouxindianerna.

46

Ett svartvitt fotografi på en slavfamilj som arbetade på ett bomullsfält i Georgia.

Familjen består av mor och far och åtta barn. De har plockat bomull i stora korgar. Fotot är taget ungefär fem år innan slaveriet förbjöds enligt lag i USA 1865.

48

En målning som visar när Bastiljen i Paris stormas av uppretade folkmassor den 14 juli 1789. Bastiljen var en gammal fästning som kungen använde som fängelse.

51

En målning som visar de franska kvinnornas protestmarsch mot Versailles. Kvinnorna i protesttåget var beväpnade med yxor, gevär, liar och pikar. De krävde att alla kvinnor de mötte på vägen skulle följa med i deras protesttåg. Annars skulle de få håret avklippt. På bilden har några kvinnor fått tag i en kanon som de drar på en vagn.

52

En tecknad bild som visar en giljotin där man högg huvudena av folk på löpande band. En man håller upp det senaste offrets huvud för folket som kollar på avrättningen. En annan man drar en kärra fylld med avhuggna huvuden.

Varje dag rullade kärror fullastade med avhuggna huvuden på Paris gator. Under två år dödades 40 000 människor av giljotinen i Frankrike.

53

En målning som visar Napoleon Bonaparte. Han har vita byxor och väst, en mörk rock samt höga svarta stövlar. Han ser missmodig ut och sitter lite slött bakåtlutad på en stol.

Napoleon Bonaparte utsåg sig själv till kejsare och blev en envåldshärskare. Han försökte genom krig ta makten över många länder. Men han besegrades till sist av engelsmännen och fängslades på en ö i Atlanten.

54

Två tecknade bilder

En luftballong där två personer kollar ner på marken. Den ene säger: Vad smått allt ser ut.

Två personer står på marken och kollar upp på luftballongen. I början av 1800-talet gjordes den första ballonguppstigningen med en människa.

55

En tecknad bild som visar en zeppelinare, ett luftskepp.

”Cigarren” var fylld med vätgas, som är lättare än luft, och den fick luftskeppet att sväva.

Istället för flygplatser med landningsbanor byggde man höga master som man band fast zeppelinarna i. Passagerarna fick åka hiss upp till luftskeppet.

55

En tecknad bild på ett motoriserat flygplan, en dubbeldäckare. Under flygplanet på marken springer en man.

56

Ett svartvitt fotografi taget på rymdhunden Laika. Forskarna hade fäst instrument på Laika som mätte pulsen, blodtrycket, antal hjärtslag och andning.

56

Ett fotografi på den vitklädde astronauten Neil Armstrong som är på väg ner på månen år 1969.

58

En målning från en teaterföreställning.

Gustav III var tokig i teater. Han både skrev pjäser och var skådespelare. På den här målningen väntar Gustav III i kulisserna på att snart få göra entré på scenen.

60

Ett porträtt av Gustav III som han såg ut när han var 29 år, ett par år efter han blivit kung. Han har vitt hår/peruk med håret upprullat vid öronen. Hans rock är guldfärgad med broderier. Under rocken sticker det fram en hög, vit "polokrage" med spets som hänger ner på rocken. Han har ett brett blått band snett över bröstet.

61

En tecknad bild som visar Gustav III med ett vitt band runt ena armen. Han står framför ett antal officerare som höjt sina svärd upp i luften.

Kungen säger: – Visst står ni på min sida?

Alla som stod på Gustav III:s sida knöt vita bindlar runt sina armar och snart vimlade det av människor med vita armbindlar i Stockholm.

62

En tecknad bild som visar Gustav III som barn. En person hjälper honom på med kläderna, en annan sitter på en pall och läser högt för honom.

Vad Gustav än gjorde var det någon som läste för honom – även när han blev påklädd på morgonen. Han lär aldrig ha klätt på sig själv i hela sitt liv.

63

En tecknad bild som ska visa barnet Gustav ute på fjärilsjakt. Hans lärare går bakom honom med en bok i handen.

64

En tecknad bild som visar en person klädd för maskerad på slottet. Personen har mask för ansiktet samt en svart fotsida skäggkappa med luva.

65

Svenska Akademiens valspråk: Snille och Smak. Texten omges av en lövkrans med rosett.

65

Ett fotografi på interiören av Gustav III:s teater på Gripsholms slott. Gustav III lät bygga en fullt utrustad teater trots att han endast besökt slottet under korta besök då och då.

Vid sidan av scenöppningen ser man två gipsstatyer som symboliserar komedien och tragedien.

67

En teckning som visar att slita spö var ett vanligt straff och en tortyrmetod på 1700-talet. En man sitter fast kedjad en bit upp på en påle, medan en annan piskar på mannens rygg. Gustav III var emot tortyr och befallde att alla tortyrredskap i landet skulle förstöras.

69

En tecknad bild som visar Stockholm på kvällen. Man ser skuggor av folk som är ute och går eller rider och vid ett hus har några kvinnor "skitbärarkärringar" kommit för att tömma dassen. Samtidigt blir de bjudna på en sup. Vid hörnet av huset sitter en man och sover.

70

En målad teckning som visar hur musikern Carl Michael Bellman underhåller ute i en trädgård. Bellman är klädd i bruna knäkorta byxor, röd väst över en spets skjorta. Håret är upprullat i en liten rulle vid öronen och resten av håret är samlat i en tofs på nacken.

Åhörarna är troligen kungen, två damer, samt en betjänt som står bakom dem. Alla är vackert klädda och har håret uppsatt. Klänningarna med långa kjolar är vackert dekorerade. Kungen skålar med Bellman.

Kung Gustav III gillade Bellman. Inte så konstigt kanske, för några av visorna var hyllningar till kungen.

74/75

Tecknade bilder som visar hur modet förändrats över tid

1 Stenåldern

En stenåldersfamilj, samtliga barfota och klädda i skinnkläder. En kvinna står och väver i en vävstol som ser ut som en stege men med större avstånd mellan stegpinnarna.

2 Vikingarna

Både kvinnan och mannen är klädda i en kjortel, en sorts skjorta. Kvinnan har även ett förkläde samt en lång sjal över axlarna.

Mannen har knälånga byxor som sticker fram under kjorteln.

3 Medeltiden

På bilden ser man en lång, smal kvinna klädd i en blå långklänning och en hatt som liknar en strut. Från hatten hänger en slöja.

Mannen har hosor, en sorts benvärmare, i stället för byxor.

4 1600-talet - barock

De rika skulle klä sig stort och bulligt men vanligt folk hade inte råd att följa barockens mode. Så här kunde en sjöman vara klädd. Han har en skjorta och en väst samt ett par byxor som slutade vid knäna.

5 1700-talet - rokokon

Nu började de rika använda fina sidentyger och påkostade kläder. Männerna hade peruker och kvinnorna satte upp håret i höga frisyrier. Kvinnornas kjolar byggdes på ställningar så att klänningarna skulle se riktigt stora och ståtliga ut.

76

En tecknad bild på ett par klädda i sockendräkt.

Kvinnan har en röd lång kjol som delvis täcks av ett grönt förkläde. Kvinnans överdel består av en väst i grön och rött och till detta har kvinnan en vit långärmad blus. På huvudet har hon en liten vit hätta.

Mannen har en röd väst, gråblå knäbyxor och en grön längre rock samt hatt på huvudet.

77

En tecknad bild på ett par från 1800-talet.

Mannen har en lång dubbelknäppt rock, rutiga byxor och hög hatt. Kvinnan har en röd, vid, lång klänning som står ut framförallt på sidorna och ryggen. I ena handen håller hon ett solparasoll.

78

En tecknad bild från maskeradbalen där Gustav III blir skjuten av Ankarström. Gästerna är festklädda och har mask för ögonen. Bakom kungen står en man klädd i svart slängkappa, mask och hatt. I handen håller han en pistol. Han har precis skjutit kungen.

83

Ett fotografi från filmen "Oliver Twist". Filmen handlar om en pojke som rymmer från ett fattighus på landet till London. Många engelska barn tvingades arbeta i fabriker på 1800-talet. Pojkarna på denna bild sitter och tvinnar ullgarn i en stor fabrikslokal.

84

Ett fotografi från 1890.

Européerna ville gärna bli behandlade som kungar i sina afrikanska kolonier. Två bärare med en stång på sina huvuden har gjort sig klara att transportera den vite mannen i en hängmatta. Mannen sitter gränsle över hängmattan. En mörkhyad man insvept i ett vackert mönstrat tyg står bredvid och kollar rakt in i kameran.

85

En Afrikakarta som visar européernas kolonier i Afrika.

Hela Afrika erövrades, utom Etiopien och Liberia. Färgerna på kartan visar vilken kolonialmakt som styrde området. Som du ser är gränserna spikraka, trots att de är hundratals mil långa. Det avslöjar att de drogs med penna och linjal utan hänsyn till terrängen.

Kolonier år 1914

Belgien: Belgiska Kongo,

Frankrike: Marocko, Algeriet, Tunisien, Franska Västafrika, Madagaskar

Italien: Libyen, Eritrea, Somalia

Portugal: Angola, Mocambique

Spanien: Västsahara

Storbritannien: Egypten, Sydafrikanska Unionen, Syd Rhodesia, Nigeria, Guldkusten

Tyskland: Kamerun, Tyska Östafrika, Tyska Sydvästafrika

Självständiga stater: Etiopien, Liberia

87

En svartvit bild från 1880 som visar en engelsk missionär som står och predikar om sin tro för afrikanska barn som sitter runt omkring missionären på marken. I bakgrunden ser man några halvnakna mörkhyade män som något fundersamt lyssnar på mannen.

88

En bild som visar hur två kvinnor sitter hemma och spinner trådar med hjälp av en spinnrock. I bakgrunden ser man en kvinna som rör i en gryta, som hänger över en öppen eld. Ett barn sitter på golvet bredvid elden och värmer sina händer.

90

En tecknad bild som visar folk på väg in mot en stad där det bolmar ohälsosam rök ur fabrikernas skorstenar.

Bostäderna i de nya industristäderna var ofta trånga och dragiga. Luften utomhus var inte nyttig att andas in. Stenkolen som man eldade med för att hålla igång maskinerna gjorde att det bolmade ut massor med sotig och giftig rök från fabrikernas skorstenar.

92

En teckning som visar hur barn jobbar i en gruvgång. Nere i gruvan kunde barnen ta sig fram lättare än vuxna. De kryper på knäna för att kunna lasta vagnarna som dras av småväxta hästar.

92

En teckning från en vävfabrik.

Bilden visar en ung flicka som står vid en korg med trådrullar. Några av trådrullarna har hamnat på golvet. Bredvid henne står övervakaren som har hängt en tung vikt om halsen på flickan som straff för att hon inte jobbat tillräckligt snabbt.

95

Två teckningar

- 1 Den första visar loket Locomotion som drar en lång rad med vagnar vid invigningen av den första järnvägen i England 1825. Före tåget rider en man på häst. Folk står vid sidan av rälsen och ser på när tåget sakta tuffar iväg med sina öppna vagnar där de inbjudna gästerna sitter eller står.

- 2 Den andra bilden visar när George Stephenson's lok "The Rocket" vinner över svensken John Ericssons "Novelty" vid en tävling om det snabbaste loket år 1829.

96

En teckning som visar en man som ska bli porträtterad. Han sitter framför en stor låda med ett litet runt hål i väggen. I hålet har man placerat en glaslins som gör att bilden blir skarpare, men bilden som målaren inne i låda ser är upp och ner.

97

Två bilder

- 1 Ett fotografi på en trälådkamera, som står på ett stativ.
- 2 Daguerres första fotografi från 1837. Det är en bild tagen inomhus. Man ser olika föremål, en reliefbild på en naken kvinna, änglaansikten, en tavla som hänger på väggen etc.

98

En tecknad bild som visar en familj som ska ta ett familjekort hos fotografen. Fotografen måste stå under ett skynke för att det inte skulle komma in ljus i kameran. Magnesiumpulver användes som blix.

98

Så här kunde man ställa upp sig för fotografen 1884.

Ett svartvitt fotografi på en pojke i tioårsåldern klädd i en sjömansliknande dress med knäbyxor och spetskrage. Han står rak i ryggen bredvid ett lite bord och en stol.

99

Ett fotografi på en filmrulle. Den låg i en kassett som var lätt att sätta i och ta ut ur kameran.

99

En svartvitfilmremsa med ett antal små bilder som visar en nysning fångad på en rörlig film.

100/101

Fyra bilder

- Svartvitt fotografi på Mary Shelley, som sitter och skriver i en stor bok. Hon är klädd i en djup ringade klänning.
- Svartvitt fotografi på Florence Nightingale, ett porträtt på en kvinna med mittenbena och håret samlat i tofsar vid öronen.
- En målning som visar kompositören Ludwig van Beethoven, som håller i en penna och papper.

- En bild på Charles Darwin med stort vitt helskägg.

105

En svartvit teckning som visar att trängseln var stor när utvandrarerna gick ombord på Amerikabåten i Göteborgs hamn. Den här teckningen var med i en tidning år 1887.

106

En målning som visar en rysk soldat som går till attack. Han har smutsiga kläder på sig, vita byxor och grön jacka. På huvudet har han en hög svart hatt med skärm. Han håller i ett gevär.

Ryska och svenska soldater möttes i flera slag under 1808–1809. De ryska soldaterna hade stor stridsvana efter kriget mot Napoleons soldater, medan de svenska och finska soldaterna hade haft en tjugoårig fredsperiod.

107

Finlands flagga

Den är rektangulär med ett blått kors på vit botten.

108

Ett porträtt på fransmannan Jean-Baptiste Bernadotte som valdes till svensk kung, med namnet Karl XIV Johan. Han är förfader till vår nuvarande kung Carl XVI Gustav.

109

En svensk flagga, med den norska flaggans färger, inlagda i övre vänstra hörn som signalerar unionen med Norge.

I Norge var det den norska flaggan med samma bild i övre vänstra hörnet som signalerade unionen med Sverige.

110

En tecknad bild som visar hur arbetet går till när man byggde Göta kanal. Flera män står på botten av det som ska bli kanal. De gräver, hackar och placerar stenar som ska bli till en mur. Några hämtar jord i små skottkärror och tömmer dem i en hästkärra bredvid kanalen. Männerna är klädda i byxa, skjorta och väst. . Eftersom det var stora höjdskillnader i landskapet där man grävde Göta kanal, måste man bygga slussar. En sluss är en bassäng där man kan höja och sänka vattennivån. Det blir som en trappa för båtar.

112

En tecknad bild som visar en brygga i Bohuslän. Några fiskare bär i land sin fångst av fisk. De ställer fisklådorna på bryggan. Två kvinnor jobbar med fisken. När kvinnorna rensat fisken, fläker de upp varje fisk och spänner ut den med hjälp av trästickor. Sedan får fisken hänga på tork. Torkad fisk håller sig längre.

114

En tecknad vinterbild där två män håller på och fäller ett stort träd. De håller i var sin ände på en lång såg. Det är tungt att dra sågen fram och tillbaka för att fälla trädet. Längre bort kan man se en häst som står bredvid en släde med färdigsågade stammar.

116

En målning som visar den engelske läkaren Jenner, som upptäckte vaccinet, när han vaccinerar sitt eget barn mot smittkoppor. Barnet sitter i knät på en kvinna och bakom den står ännu en kvinna och kollar på vad de gör. Vaccinet kom från kokoppor. Lagg märke till kon som tittar in genom dörren.

117

Två tecknade bilder.

På den först bilden ser man en arm som har smittkoppsutslag. Det är en stor ring med utslag och en massa koppor runtomkring.

På den andra bilden ser man att om man vaccinerade med kokoppor så fick den vaccinerade bara en lite koppa och var sedan immun mot smittkoppor.

118

Ett svartvitt fotografi från ett sanatorium. 6 personer ligger i varsin vilstol. Vilstolarna står på rad, tätt intill varandra. Alla har mössa på sig och är invirade i varma filtar. De som hade lungshot fick komma till särskilda sjukhus som kallades sanatorium. I behandlingen ingick att ligga insvepta i filtar på en balkong för att få frisk luft i lungorna.

119

Ett svartvitt fotografi på Karolina Widerström. På bilden är hon klädd i en dress med mycket tyg.

120

En bild som visar Bolinders verkstad i Stockholm som var en jätteanläggning med många olika byggnader och hundratals anställda. Det ryker ur de höga skorstenarna på fabriken. Verkstäderna ligger vid vattnet så fartygen kan segla ändå fram till verkstäderna.

121

Ett svartvitt fotografi som visar arbetet på Bolinders mekaniska verkstad.

Det är tidig morgon i Stockholm. I Bolinders mekaniska verkstad har arbetet just börjat. Svarvarna gnislar och svirrar, borrarerna dundrar. Inne i den stora verkstadshallen arbetar ett par hundra män. Dagsljuset från fönstren når inte ända in i hallen, så det är ganska mörkt därinne. Vid varje borr och svarv snurrar kraftiga drivremmar. De går till drivaxlar uppe i taket, som i sin tur drivs av verkstadens stora ångmaskin. Det gäller att se upp så de inte fastnar med armen eller handen i en drivrem eller något kugghjul.

122

En svartvit fotografi från ett husbygge. För att få slut på bostadsbristen byggdes det för fullt. Både kvinnor och män arbetade på byggena. Kvinnliga byggnadsarbetare kallades för mursmäckor. De klättrade på byggnadsställningarna och bar upp murbruk till murarna. Bruket låg i hinkar som de bar med hjälp av ett ok över axlarna. 60 kg kunde hinkarna väga!

126

Ett svartvitt fotografi på pigan Ruth som var anställd hos en familj i Landskrona i slutet på 1800-talet. Hon står vid kökets vedspis. Ruth är klädd i helvita kläder.

126

Ett svartvitt fotografi från filmen Utvandrarerna, som bygger på böckerna av Wilhelm Moberg. Utvandrarfamiljen från Småland står och kollar ut över havet. De vuxna ser bekymrade ut.

127

Ett svartvitt vykort som visar två hästar som drar en vagn. På vagnen ligger gigantiskt stora majscolvar. Man har travat dem på höjden men de är så stora att det bara får plats tre ovanpå varandra.

Från släktingar och vänner som utvandrat till Amerika kom många brev och vykort. Vad tror du att svenskarna trodde om den här bilden?

128

En tecknad bild på ett långhus byggt av träpålar. Huset har inga fönster eller skorstenar. Röken från elden gick ut genom "vitögat". "Vitögat" var en öppning i gaveln upp vid taket.

129

Ett fotografi på Lunds domkyrka från 1100-talet. Kyrkan är byggd i sandsten och har två höga torn.

129

En teckning som visar en knuttimrad parstuga. Huset har små fönster och skorsten.

130

Ett fotografi på ett gammalt fönster som består av små rutor med handblåst glas.

130

Två svartvita fotografier.

25 juni 1888 brann Sundsvall. Staden lades i ruiner och 9 000 personer blev hemlösa. På den ena bilden ser man hur folk går runt och kollar på det som är kvar efter branden, husens murstockar.

Efter branden byggde man upp nya hus av sten. Ett sådant hus kan man se på den andra bilden.

131

Ett fotografi på Turning Torso i Malmö.

Turning Torso är nästan 200 meter hög. Skyskrapan är ett bostadshus och var färdig för inflyttning 2005. Den byggdes av nio kuber med fem våningar i varje som vrider sig runt.

132

Ett svartvitt fotografi av Alfred Nobel när han var 52 år. Han har skägg, klädd i kostym och sitter i stol med armstöd.

134

Ett fotografi på en fotogenlampa samt en tecknad bild.

I mitten av 1800-talet hittade man olja i USA och av den kunde man göra fotogen som passade utmärkt i lampor. Fotogen var billigt och lampan brann med ett jämnt sken. Därför blev den snabbt populär och fanns i stort sett överallt i Sverige redan på 1870-talet.

Thomas Edison konstruerade den första glödlampan som fungerade bra.

135

Ett fotografi på Edisons glödlampa med den hållbara tråden. Lampglaset var större än dagens glödlampor.

135

Ett fotografi på en gammal elektrisk "av och på" tryckknapp med texten "Tryck på knappen".

När elektriska lampor kom så var man tvungen att tala om att man skulle trycka på knappen för att få ljus.

137

En tecknad bild som visar kvinnor som demonstrerar med banderoller för "Rösträtt för kvinnor".

141

Förenta Nationernas flagga är rektangulär med blå bottenfärg och FN:s emblem mitt på flaggan. Den 24 oktober 1945 bildades FN (Förenta Nationerna). FN:s viktigaste uppgift är att arbeta för fred och mänskliga rättigheter i världen.

142

Ett svartvitt fotografi från en skyttegrav under första världskriget. I skyttegravan väntar soldater på anfallet. I kriget användes giftgas. Därför har de franska soldaterna på bilden tagit på sina gasmasker.

144

Ett svartvitt fotografi

En lång kö av män väntar som på utdelning av påsar med mat i New York 1930. Ofta var det polisen som delade ut mat till de hungriga, för att det inte skulle bli hungerkravaller.

145

Ett svartvitt fotografi på Adolf Hitler.

Adolf Hitler höll ofta eldiga tal till stora folkmassor. Hitler och nazisterna tog en gammal symbol och använde den i Tysklands flagga. Den kan man se på Hitlers arm. Vi kallar det för ett hakkors och det är starkt kopplat till nazister även om symbolen har funnits i andra kulturer långt före Hitler.

146

Ett svartvitt fotografi från andra världskriget, dagen D. Flera soldater springer över en strand. De bär på vapen och är klädda i militärkläder och hjälm. På marken ligger en stupad engelsk soldat. Ungefär 25 miljoner soldater dog i Andra världskrigets strider.

148

Ett svartvitt fotografi på en massa människor som har klivit av tåget i koncentrationslägret i Auschwitz. Bilden togs den 6 juni 1944. Det är flest kvinnor och barn. Flera av de vuxna har en stjärna på sina kläder. Det är den s.k. Davidsstjärnan som nazisterna tvingar judarna att bära.

148

Ett svartvitt fotografi som togs i en fångbarack precis när ett koncentrationsläger befriats. Rummet är fyllt av undernärda män, många utan kläder på överkroppen. Männerna på bilden blev räddade.

150

Ett fotografi på en tysk familj som återvänder hem efter kriget. Många städer var helt sönderbombade. Människorna hade förlorat allt de ägde. På bilden ser man familjen stå mitt bland ruinerna av det som tidigare varit hus.

151

Två flaggor, den svenska och Europeiska Unionens flagga. EU:s flagga är rektangulär med tolv stjärnor placerade i en ring mitt på den blå flaggan.

152

Ett antal kort med fotografier på filmstjärnor eller artister t.ex. James Dean, Doris Day och Elvis Presley. Det var poppis att samla på "filmisar" (idolbilder).

153

Ett svartvitt fotografi på publiken på en rockkonsert i Stockholm 1957. Publiken är i extas, de skriker/sjunger och en del av dem halvliggert i stolarna.

156

Ett svartvitt fotografi som visar när man år 1897 provkör den första svensktillverkade bilen, Vabis. Den ser ut som en öppen hästkärra fast med motor.

156

Ett svartvitt fotografi på en Volvo PV 444 från år 1957.

156

Ett svartvitt fotografi på en elkontakt med en sladd som leder till en bil. På bilmässan i Paris 2008 visas en bil som "tankas" via elnätet. Framtidens bil en elbil?

Pärminnehåll längst bak

Fyra tecknade bilder som visar hur man kan använda olika kroppsdelar för att mäta.

En man håller ut sina armar åt sidorna.

1 Famn = 178 cm

En arm. En aln motsvara sträcka från fingrarna till armbågen.

1 Aln = 59 cm

En fot. En fots längd från tå till häl.

1 Fot = 30 cm

En tumme. Bredden på tummen.

1 Tum = 2,5 cm

Tre tecknade bilder som illustrerar olika måttenheter.

1 En byggnadsplats där en man frågar en annan man, som precis ska såga itu en bräda: Två alnar och tre tum?

Svar blir "tummen upp".

1 aln = 59 cm

1 tum = 2,5 cm

2 Två kvinnor som kokar sås i en gryta över en öppen eld.

Den ena kvinnan säger: Här är fyra lod smör till såsen.

Den andra svarar: Bra! Kan du då också hämta ett lispund mjöl?

1 lod = 13 gram

1 lispund = 8,5 kilo

3 Två vandringsmän möts på en landsväg. De vinkar hejdå och den ene säger:

Håll ut vandringsman, bara en fjärdingsväg kvar till nästa by.

1 fjärdingsväg = 2 672 meter

(fjärding = en fjärdedel av en svensk mil)